Fyra oförgripeliga erinringar vid den i Läsning i Blandade Ämnen förekommande Afhandlingen om Svenska Adelns Bestämmelse

---

Förord till den elektroniska utgåvan

Under arbete...

FYRA

OFÖRGRIPELIGA ERINRINGAR

Vid den i

Läsning i Blandade Ämnen,

Förekommande

Afhandlingen

Om

SVENSKA ADELNS BESTÄMMELSE.

Af

WälMent.

Stockholm 1801.
Tryckte hos Andreas J. Sylvenius.

Man kan hafva en vacker och äfven stor Auctors talent, och ändå snvända dan på alldeles olämpeliga ämnen.

Man kan hafva användt denna talent på ämnen som förtjena upmärksamhet, och ändå hafva sett dessa ämnen under en falsk synpunkt. Man kan till och med hafva vaidt denna synpunkt rigtig nog och ändå hafva framstält den i ett bländande och förvillande !just — Måtte Författaren till Afhandlingen om Svenska Adelns bestämmelse icke illa uptaga, at jag anser honom i mer eller mindre mån förfallen till dessa allmännare beskyliningars enskiltare tillämpning.

Hafva vi redan förgätit de för icke många år sedan upkomna tvisterna om nyttan af ärfteligt Adelskap? Har man redan förgätit från hvilket rysligt tidehvarf de härledde sitt ursprung, kvilka grundsatser deallstrade, hvad följder för menskligheten dessa grundsatser medförde, huru vanmägtig äfven den Vises röst kämpade emot de då rådande, men nu åter tämeligen dämpade villfarelserna? Skulle någon adel man villja återkalla, ej blott i minnet, utan till och med i praktiken, dessa tvister, detta tidehvarf, dessa grundsatser, dessa följder för menskligheten, och denna sjelfva den Vises vanmagt emot irrlärorna?

Har man rätt fastställt Svenska Adelns bestämelse, har man sett den under en rigtig synpunkt, då man för densamma upgjort en pligt, att åtminstone till hälften motverka hvad den endast och allenast borde styrka och befrämja?

Kan det rigtiga af denna synpunkt kornma den enfaldiga åskådaren till mått a och gagn, när man deröfver breHer ett irrsken, som i sin konstrikt upblåsande skimmer, under hundradetals brytningar ochmotbrytningar förflyttar och up och ner vänder objectets delar, och högeligen vanskapar det hela?

Nu til sjelfva Afhandlingen.

Sidan 32. förekommer: „I politiskt afseende delar Svenska Adeln, med all annan Adel i en Monarchie den vigtiga förbindelsen att upprätthålla Monarchien„. Detta är rätt och väl sagdt, men lät oss eftersöka huru Författaren vill att Svenska Adeln skall upprätthålla Svenska Monarkien. Sidan 34 läses: „Uti en Monarchie gifves det en del af det hela, bvars egna serskildta fördel det är att Regeringssättet står och bibehålies och med hvilkets öfvergång till en laglös eller för oinskränkt magt — — Denna del sjelf måste falla — och det är Adeln.„ På samma sida och tätt nedanföre läses: „Under en despotisk Styrelse — — måste lagarne tystna, eller, der de åberopas, ofta vridas efter magt-innehafvarens nycker ochafsigter.„ Och vidare på samma sida „De, som först och närmast känna grufligheten af detta tillstånd, äro då de, som genom de fasta banden af egendomar, så införlifvat sig med stället, att det för dem icke är möjeligt, eller åtminstone mycket svårt, att söka annan tillflygt undan våldet.„ Sidan 35 anmärkes såsom förmonligt för Monarchien, att Adeln har ett gemensamt interesse, en föreningspunkt, att den i afseende på sitt läge, och i egenskap af Corps har en möjlighet till sammansättning. Längre ner på samma sida och längre up på den fölljande yrkas, att „lagens oryggelighet och rättvisa skipande icke kan ernås, när sjelfva Styrelse-magten kan verka öfver lagens föreskrifter.„ Sidan 36 förmenas Adeln „äga en positif förbindelse , att — — motarbeta — — en myndighet oberoende af Lagen i den Styrandes hand.„ Sidan 37 tror Författaren, att„Ministern skall anse Adeln såsom hinderlig för sitt begär att förstora sin magt.„

Af detta synes det, som om det vore Författarens mening, at man bör motverka hvad man vill upprätthålla. Har detta varit hans verkeliga och ärliga öfvertygelse, kan och vill jag ej annat än hjerteligen beklaga hans enfaldighet. Låge åter under hans konstlade tanke-upställning någon afsfigt att missleda och förvilla, så är han förfallen till en nog hårdare dom. Adelns pligt är det och skall i alla tider blifva, att upprätthålla Monarchien; och den upprätthålles med ett nit som i inga öden och händelser svigtar eller borrtkonstllas. Länge nng har verlden varit missledd och förfördelad af de förhateliga förklaringarne af orden despotisme, våld, laglöshet m. m. Författaren behöfver icke återkalla dem i minnet, och han skall förgäfves i ett lugnadt tidehvarf bemöda sig att återföra dem à l'ordre du jour.Att använda alla medel till ordningens och lugnets befästande, är icke despotisme, och dessa medels vaksfamma och kraftiga tillämpning med snabb och krossande hand, är mera verkande till ändamålet, än alla tomma förnufts theorier. At qväfva förvillelsen och ett sjeifrådigt upförande, ehvarest de visa sig, är icke våld, är en mera skyddande Statskonst, än bemödandet att bäfvande verka på begrepp och hjertan, med hvad man först vackert kallar rättvisa, förstånd och välgörenhet, men hvilka ord man sedan egenmägtigt förklarar, för att ur deras upgjorda nya bemärkelse hämta alla nödiga materialier till de fastaste Samhällens förstöring. Lydnad är lagbundenhet; och man har skäl både att önska och hoppas, att detta ord alldrig må erhålla någon annan och förledande bemärkelse. Den magt som har rättighet att befalla kan icke äga oigon pligt att lyda: Den hvarspligt det är att lyda, kan icke äga någon rättighet att befalla. Vänd om detta förhållande, och Ni skall icke finna annat än förvirring i begrepp, i samhäils-byggnad, Styrelsekonst, i sammanlefnad och i allt hvad man företager sig. Att göra sig åtlydd är icke allenast Styrelse-magtens förnämsta rättighet, utan äfven dess förnämsta

pligt, under hvars utöfning den egenteligasti upfyller ändamålet med dess inrättning. I hvarje Stat der Adel finnes är det dess pligt att härutinnan biträda Styrelse-magten och att icke äga någon annan politisk grundsatts. Denna magt är den källa, hvarifrån icke allenast all Adel, utan äfven alla de atributa som kunna göra en Adel lysande, vördnadsvärd och gagnelig, ouphörligen utströmma. Adeln ger deremot reciproque styrkä och glans åt Thronen; och af detta gemensamma utbytet, aildrig allt för spärsamt, och än mindre någonsin alldeles afbrutit, vinner båda Thron och Adelsin fortkomst och trefnad, och de öfriga Samhällsclasserne sitt på orubbelig lydnad byggda lugn. Gör deremot, med Författaren af Afhandlingen om Svenska Adelns bestämmelse, up en annan Statslära: inbilla Adeln att den har någon annan piigt än den att med sin varma tillgifvenhet i lif och död styrka Thronen: upgör rättigheter för det talrika folket, och framstäil dessa rättigheter under den läckande formen af hvad man behagar kalla säkerhet till person och ägendom: säg hvar man, hälft i declamatoriska phraser, att dessa rättigheters orubbade åtnjutande är ändamålet hvarföre man man ingått i Samhället, då likväl vapenstyrkan ostridigt är nästan alla Samhällens ursprung: drag slutföljder häraf, och bevis att de styrande, att Domstolar och Embetsmän böra vara underkastade ansvarighet inför folket, om critiska belägenheter någon gång tvinga dem att i minöa mon afvikaifrån hvad den i sin egen sak dömmande allmänheten behagar kalla rättvist och nyttigt: härled härifrån, med vanlig snabbhet, klandrets låfvärdhet och tryckfrihetens nytta för Staten: gör publiciteten till ett värn för den enskilda Statsborgarens välfärd, och säg att dess sjelfsvåldiga bruk är ett nyttigt band på magtägaren: tala friskt ut om nödvändigheten för hvar man att hålla folkets beskattningsrättighet i helgd och försvar: upmana till stor och granskande upmärksamhet på Magtägarens steg, och tilldöm Folket rättigheten at gilla eller förkasta dem: tala om en magt, som skall representera Folket och bevaka dess rättigheter, och, till råga på denna massa af vådeliga läror, försök med Författaren af i fråga varande afhandling, att göra Adeln, denna lysande och mägtiga Corporation, som ouphörligt utgår ifrån, och uphörligt bör återkomma til Thro»en, till förnämsta ingrediencen idenna motvägande representativa magt; hvad har Ni vunnit med allt detta? Der man försöker att resa en styrka emot en annan, upkommer strid, under striden oordning, under oordningen stort lidande. Men der styrkan herrskar ensam, eller herrskar öfver svagheten, der rådar lugn och under lugnet sällhet. Huru ville man vänta denna säilhet i en stat, der den grundsattsen blefve rådande, som Författaren, sidan 41, rätt ända fram yrkar, „att det är Adelns både egna fördel och dess pligt, efter Naturen af sin ställning i Samhället, att vaksamt mota alla afvikelser ifrån grundlagen.„ Det vore just när denna upgjorda pligt blefve godkänd och gällande, som det Författaren i nog annan mening sagt, skulle gå i verkställighet, att nemligen „när ett partie verkeligen kunnat vinna ett steg, skall äfven detta icke kunna bibehållas utan nya inbrott och nya våldsamheter.„Sidan 43 säger Författaren: det „vore visseriigen mycket mera att säga om Adelns bestämmelse, i sitt politiska läge betragtad, och detta ämne, i detaillen, ger rum för anmärkningar af verkelig vigt för he1a Samhället; man finner sig nödsakad lämna detta till annan tid och andra omständigheter.„ Hvad är detta myckna mera som Författaren påstår sig haft att säga om Adeins bestämmelse i sitt politiska läge? Jag påstår att han sagt nog, mer än nog, och att man kan och bör säga mycket mindre derom, än han redan sagt. Emedlertid upmanar jag honom härmedelst och ofFenteligen, att bestämdt förklara, hvad han i närvarande tid och omständigheter finner vara så hinderligt för en man af hans vågsamma uprigtighet att tala rent ut, samt hvad de påfölljanda många tank-streken egenteligen skola betyda. Förmodeligen ligger innom dem många djupastats-maximer förborgade; och det vore förmätet att tvifla, det ju verlden skulle hafva stor båtnad af deras framkomst i dagen, äfven om de, i den nyaste vändning tankesätten synas hafva fått, just icke medförde all den verkan, som Författaren af dem torde vänta sig. Någon farhåga för denna öpenbjertighets omedelbara följder, bör man icke kunna förmoda hos en man, som i ett i sann och välgörande bemärkelse Monarchiskt land redan vågat säga så många starka sanningar och ändå kunnat öfvertyga hvar och en, att han är en så redlig nitälskare för Monarchiens bestånd och trefnad. Jag för min del skulle likväl på det högsta beklaga den Monark, som af ödet vore dömd till den obekväma omsorgen, att styra en Monarchie af denna Författares tillverkning: han vore tvifvels utan nog mera i behof af konsten att låta regera sig, än af den elljest skäligen högt värderade konsten att sjelf regera.Hvad vill hela denna Historiska upställning säga, som börjar sidan 44, och icke snart slutar? Författarens mening är, att dermed visa huru Sveriges Representanter i äldsta tider voro alla jordägare, men huru sedermera, jämte Clereciet, Konungarnes Svenner, Väpnare och Riddare, det vill säga Konungarnes Håf- och Tjenstemän, inträngdes i Lagstiftande magten. Det förra var, efter

denne Författares begrepp, Conftitutionen i sin renhet; genom den sednare förändringen öfvergeck den stundom till fullkomligt envälde. Sidan 51 vill Författaren bevisa, att Nationens fördelat icke kunna väl bevakas af Håf- och Tjenstemän, som äro beroende af Styrelsfe-magten och icka äga någon egendoms-säkerhet att begära vårdad. „Den obesutne Håf- och Tjenstemannen, säger han, äger en enskild fördel af Konungamagtens utvidgande, emedan i denna magt ligger möjligheten för Monarchen att äfvenutvidga sina nåde-bevisningar; således skall erkänslan, tacksamheten för åtnjutna fördelar och hoppet om dessas vidare bibehållande rangera på Styrelsens sida alla dem, som utan att kunna förse egna och anhöriges behof, nödgas söka åtkomst till Statens allmänna tillgångar. När nu desse hafva del i lagstiftningen, blir det icke svårt att finna, det deras bemödande att vaka öfver Constitutionens bibehållande, icke skall ledas af behof om säkerhet och beskydd under lagarne, den sjelfständige Possessionatens högsta ändamål, Utan fastlmera blott af omtanka om egen utkomst, hvilken ofta är mera möjlig hos en af lagarne mindre beroende styrelsemagt.„ Beklagligtvis komma dessa förnufts slut alldeles för sent, för att verka på någon välsinnad Medborgares öfvertygelse: erfarenheten har upgjort helt andra läror, och rent förnuft har intagit det hårklyfvande och förvillandeförnuftets rum och välde. Constitutionen bibehålies i sin renhet då grundlagens bokstaf efterlefves; och då dennes bokstaf icke utesluter Håf- och Tjenstemän ifrån Rikets representativa magt, äro desse rätte deltagare deri. Befordran till syssla rn förutsätter dessutom alltid kunskaoer och talenter; åtkomst till ägendom förutsätter intet annat än lyckan att hafva ärft eller högst skickligheten att förvärfva. Hvem står regerings-konsten närmare, antingen den upvagtande Håf- och Tjenstemannen, hvilken lefver, röres och har sin varelse ibland allt hvad i staten är högst utmärkt af vishet, glans och välde, eller den i en vrå af Riket borrtgömda jordägaren, hvars verknings- och lefnadskrets är inskränkt inom godsets hushålls bestyr, Kyrkofärderne om Söndagen och besöken hos några med honom till förstånd, odling och yrke lika qvalificerade grannar? Hvem bör anses vara bättreutrustad med en Lagstiftares egenskaper, antingen Embetsmannen, som ouphörligt är sysslosatt med Rikets angelägenheter, som esomoftast, enligt nafuren af all verksam styrelse, måste sträcka sin åtgärd öfver lagens gräns och således sjelf nästan dageligen vara lagstiftare, eller Jordägaren, hvars hela regeringsmagt ej får öfverskrida 1743 års allmänna Lag, tjenstehjons-stadgan, och den öfver ägendomen uprättade Landtmätare-Cartan? Och när frågan blir om en stats förnämsta moraliska beståndsdelar: enhet i styrelsemagten och en absolut lydande, det vil säga lagbunden folkmängd, a£ hvem kan ett verksammare biträde väntas, antingen af Håf- och Tjenstemannen, hvars välfärd styrelse-magten ger och tar efter godtycke, hvars fortkomst till magt och löne-förbättringar förutsätter en gränslös beredvillighet att understödja Regeringen i alla dess mått och steg till Rikets väl,och hvars anseende stiger eller faller med styrelsens; eller af Jordägaren, som åtminstone ännu är mera oberoende, som är mera mästare af att föllja den i mennisko-naturen inplanterade böjelsen att upresa sig sjelf till anseende och myndighet, och derföre lätt kan förledas att göra sig en ära af gensträfvigheten? Erfarenheten lär oss dessutom, att äfven de med mesta vishet, det vill säga med mesta fermeté, styrda Samhällen, att magtägare, som varit minst handfallne och villrådige i magtens användande till statens lugn och sällhet, kunna ändå, i anseende till otillräckligheten af all mensklig vishet, vara underkastade vådelige händelser. Med hvilkas biträde kan staten i sådan händelse frällsas? Hvilkas vaksamma redebogenhet står redan omäteligt långt i förväg, för at genom visa lagar och segrande säkerhetsmått qväfva olycks-fostren i moderlifvet, ja i sjefva deras aflelsestund? Jo, afde personers, hvilka stiga eller falla, ljusna eller förmörkas, frodas eller aftyna gemensamt med styrelsemagten och allmänna ordningen. Så länge Lagstiftande magten icke äger andra beståndsdelar än dessa, eller åtminstone har en stark och öfvervägande tillblandning deraf, kan staten anse sig fullkomligt betryggad: syfta deremot till en reform; kasta fram för Allmänheten andra grundsatser än dessa; Predika ut läror om motvigt, rättigheters försvar, gemensamt interesse; och Ni skall se förvirringen och förödelsen hastigt födas ur de fromt eller illslugt härledda förnufts sluten. Hämta i öfrigt vishetsläror från vår verldsdels nyaste erfarenhet; de äro af annat innehåll än våra Journalisters. Jag lämnar derhän hvad fördelar dessle vänta sig af en skakning i Samhällsbyggningen, eller en vridning i någondera dess hörnstenar; men jag vet visst at hvar och en som bor inom dess väggar, somkänner sina sanna fördelar och vet värdera det skydd han der njuter emot stormen, skall framför allt önska att den biir stående lugn och fast och att alldrig någon klåpande Artist får nalkas dess område.

Sidan 100 och fölljande, påstår Författaren, att Frälse-Gods och Hemmans utarenderande till Bönder är mera

förmonligt för Gods ägaren, än det egna bruket och underhafvandes arbets Redlighet, och detta ej allenast i afseende på den större inkomst han derigenom vinner, utan äfven för att under den ledighet från inVeklade hushålls-bestyr, som derigenom upkommer, kunna, som orden lyda, „med nya kundskaper rikta sig och gagna sina likar, hvilket Författaren tror skall vinnas „genom en närmare inbördes förening och det mindre förbehållsamma meddelandat af sina tankar, sedan man närmare lärt känna hvarandra„ Författaren kan hafva sina skäl att villja se våra Provinser upfyllda med politisXa Klubbar och högt raisonerande Kannstöpare; inom hvarje Socken villjahöra de nya Samhällslärorna debatteras och statens hemligaste angelägenheter granskas: att villja se allmänna upmärksamheten vänd på Europas hvälfningar, på de många Republicanska Constitutionerne, på Krigsplaner, Finance, Stats inkomsternas belopp och användande, beskattningsgrunder, höga Statsmäns egenskaper, förrättningar och öden: att från dessa förenings-punkter villja se den tank- och talträngda politiska visheten utbreda sig till de lägre folkklasserna: att kanske sluteligen föreslå Sockne-magasinernas användande till böckers inköp, o. s. v. Visserligen skulle allt detta ganska gent och kraftigt bidraga till det slags upprätthållande af Monarchien, som Författaren synes åsyfta, och som han funnit för godt att göra till Svenska Adelns Bestämmelse. Men med en öfvetygelse af annan art, med sann känedom af Staten och menniskan, skall man kan hända utan stor svårighet inse, att sysslolöshet leder till tanke-utsväfningar: att emellan dessa och oredorna i sammanlefnaden och Staten är afståndet icke stort: attderföre ett hushålls bestyr, som icke är riktande, ja, som till och med förorsakar årlig förlust, men som håller upmärksamheten fästad inom en inskränktare krets och vid föga vigtiga föremål, ändå rikeligen betalar allt hvad man derigenom förlorar, då den enskildes befrielse från all onödig omtanka, och Statens befrielse från alla skakningar deraf äro osvikeliga följder. Dessutom, hvilka styrelser hafva handlat med mera conseqvent vishet då de velat förskaffa sina stater lugn och lycksalighet, antingen de som bemödat sig att ibland Allmänheten väcka starkt fikande efter rikedom och öfverflöd, samt lämnat hopen i sjelfsvåldig åtnjutning af hvad den förvärfvat, eller de, som genom lagarnes, styrelsesättets och beskattningens förenade och väl beräknade verkningar, med faderlig hand tyglat den medfödda och omätteliga vinningslystnaden, beredt sina undersåtare en något knappare utkomst, samt danat dem till resignation och dygd? Hvilkendera egenskapen är mera tröstande och nödig i dödligheten, antingen en obändig åtrå efternjutningar och fördelar, eller förmågan att tåligt uthärda nöd och lidelser? Rådfråga häfderna: betragta de Nationer som varit handlöst lämnade åt sjelfrådigt förvärfvande af rikedomar och egenmägtigt njutit hvad de sig tilskansat; betragta sedan dem, som stått under en mera vaksam och kraftfull omvårdnad, och icke fått förvärfva och njuta mera, än hvad som jämnt upp är förenligt med jordisk sällhet; jämnför dessa Folkslag: se efter hvilketderas Regeringar varit mera granskade och bundna i sina företag, hos hvilketdera upoffringarne åt allmänt väl mött minsta motsägelsen, och ibland hvem af dem lydnaden och den lugna dygden varit rådande; och Ni skall af denna jämnförelse lätt kunna utleta hvad en Författare, som vill gifva en ökad verksamhet åt enskilda Statsborgares vinningsbegär och brådstörtade ägendoms förkofran, dermed ytterst åsyftar.

Vare detta, åtminstone denna gång, nog sagdt om Afhandlingen Om Svenska Adelns Bestämmelse!!!

Rättelse. Sid. 4. raderne 15 ocb 20 står vigtig — läs — rigtig.

Digitaliserad av Projekt Runeberg och publicerad på http://runeberg.org/ag4erinr/.

Konverterad till .pdf, .epub, .mobi och .txt av Arkivkopia och publicerad på https://arkivkopia.se/sak/runeberg-ag4erinr.

Filen skapad 2018-12-16 18:01:16.399017